

บทที่ 4

ลักษณะต้องห้ามที่เกี่ยวกับมาตรฐาน ในทางคุณธรรมและความสุจริต

บุคคลซึ่งจะเป็นสมาชิกรัฐสภาได้นั้นนอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว บุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชน ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติให้บุคคลที่มีความมิหวังมองบางประการ ไม่สามารถดำรงตำแหน่งสมาชิกรัฐสภา

การอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ได้บัญญัติให้ผู้ที่อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา ไม่สามารถใช้สิทธิทางการเมืองได้ไม่ว่าจะเป็นการใช้สิทธิเลือกตั้ง¹ หรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง² นอกจากนั้น หากสมาชิกรัฐสภาผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าว สมาชิกภาพของผู้นั้นย่อมสิ้นสุดลงด้วย³

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534, มาตรา 104 (4).

² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 107 (3).

³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 97 (7) และมาตรา 107 (3)

ลักษณะต้องห้ามในเรื่องนี้ มีบัญญัติมาตั้งแต่ในรัฐธรรมนูญฉบับแรก และได้มีปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาทุกฉบับจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน สำหรับในต่างประเทศนั้น เท่าที่ตรวจสอบพบมีถึง 21 ประเทศ ที่มีบทบัญญัติในทำนองเดียวกันนี้ ได้แก่ ออสเตรเลีย, คาเมรูน, กาบอง, ไอเวอรีโคสต์, คูเวต, เลบานอน, ลิคเตนสไตน์, ลักเซมเบิร์ก, มาลี, มอลตา, เนเธอร์แลนด์, นิคารากัว, นอร์เวย์, โปแลนด์, โปรตุเกส, เกาหลีใต้, โรมานี, รัสเซีย, เซเนกัล, โซโลมอน ไอส์แลนด์ และแทนซาเนีย⁴

สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิทั่วไปตามหลักการของระบบประชาธิปไตยพลเมืองของรัฐ (Citizen) ย่อมมีสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นสิทธิทางการเมืองพื้นฐานด้วยกันทุกคน เพราะระบอบประชาธิปไตยถือว่า "อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน" การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย⁵ เป็นสิทธิทางมหาชน⁶

ผู้ที่จะถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง คือ ผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522

⁴The International Centre for Parliamentary Documentation of the Inter-Parliamentary Union, Parliament of the world: A comparative reference compendium, Vol. 1, p.70-101.

⁵บุญเรือง บุรภัคดี, "การเลือกตั้ง," รัฐศาสตร์ 31 (มีนาคม 2536): 58-59.

⁶หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), หน้า 223.

ได้กำหนดความผิดไว้หลายประการ⁷ ผู้ฝ่าฝืนนอกจากจะมีโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับแล้ว ยังให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการที่บุคคลนั้นกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งเป็นการไม่เคารพกติกาของสังคมจึงไม่สมควรให้บุคคลดังกล่าวใช้สิทธิเลือกตั้งไปสักระยะหนึ่ง เป็นการลงโทษบุคคลนั้น เพื่อรักษาวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ต้องการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยเรียบร้อยและเป็นธรรม

แม้สิทธิเลือกตั้งจะเป็นสิทธิทางมหาชน แต่แนวคิดในกฎหมายไทยปัจจุบัน ถือว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นการเพิกถอนสิทธิในทางแพ่งเพิ่มเติมจากโทษทางอาญา⁸ และไม่อยู่ในข่ายได้รับผลดีจากกฎหมายว่าด้วยการอภัยโทษ นิรโทษกรรม หรือล้างมลทินโทษ⁹

ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ได้มีบทบัญญัติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในความผิดหลายประการ บางความผิดจะให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนด 5 ปี บางความผิดมีกำหนด 10 ปี แล้วแต่กรณี ซึ่งอัตราที่กฎหมายกำหนดนี้จะเป็นบทบังคับเด็ดขาดไม่ให้ศาลใช้ดุลพินิจลดน้อยลงได้¹⁰

⁷พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522, มาตรา 84 มาตรา 86 มาตรา 88 มาตรา 89 มาตรา 90 มาตรา 91 และ มาตรา 93 ทวิ.

⁸คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1211/2529.

⁹กรมการปกครอง, หนังสือสั่งการและข้อหารือเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2535, หน้า 579.

¹⁰คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1552/2526.

ในปัจจุบันมีการเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งอื่นอีกหลายฉบับ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาเขต สมาชิกสภาเมืองพัทยา และกรรมการสุขาภิบาล ซึ่งในกฎหมายเหล่านี้ต่างก็มีบทบัญญัติลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้เฉพาะว่า ลักษณะต้องห้ามอันเนื่องมาจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้น เป็นการเพิกถอนตามกฎหมายใด การที่บุคคลใด ๆ อยู่ในระหว่างเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษาของศาลตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งใดก็ตาม ผลของคำพิพากษาย่อมเป็นผลให้ผู้นั้นถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งอื่นด้วย¹¹ ทั้งนี้ เพราะผู้ดำเนินการของรัฐแทนประชาชนไม่ว่าในระดับประเทศหรือในระดับท้องถิ่นก็ย่อมอาศัยสิทธิอย่างเดียวกัน¹²

"การอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา" นั้น มีปัญหาในการตีความอยู่บ้างว่าคำว่า "โดยคำพิพากษา" นั้น มีความหมายอย่างไร ซึ่งมีแนวความคิดแตกต่างกันอยู่ 2 แนวทาง คือ

1. "โดยคำพิพากษา" หมายถึง "คำพิพากษาถึงที่สุด" ซึ่งศาลจังหวัดขอนแก่นได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลจังหวัดขอนแก่นที่ 752/2529 ด้วยเหตุผลที่ว่า การถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง นั้น เป็นการตัดสิทธิของบุคคลอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของราษฎรในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่อยู่บนพื้นฐานของการเลือกตั้ง การตีความจึงต้องตีความในทางที่เป็นคุณแก่ผู้เสียสิทธิ

¹¹ คณะกรรมการร่างกฎหมาย, "บันทึก เรื่อง การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง," เรื่องเสรีจที่ 7/2500.

¹² คณะกรรมการร่างกฎหมาย, "บันทึก เรื่อง การคุ้มครองสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น," เรื่องเสรีจที่ 148/2523.

และคำวินิจฉัยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลย การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา ย่อมต้องหมายถึงคำพิพากษาถึงที่สุดเท่านั้น หากมีคำพิพากษาแล้วแต่ยังอยู่ในขั้นตอนอุทธรณ์ฎีกา และคำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด บุคคลดังกล่าวย่อมยังมีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจะสอดคล้องกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาตรา 31 ที่ให้ศาลแจ้งชื่อผู้ต้องคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไปยังเทศบาลหรือนายอำเภอ เพื่อบันทึกลงทะเบียนและประกาศเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ก็บัญญัติให้แจ้งไปต่อเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วเท่านั้น ดังนั้น หากในวันนั้นผู้ใช้นั้นใช้สิทธิ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด บุคคลนั้นย่อมสามารถใช้สิทธิได้¹³

2. "โดยคำพิพากษา" หมายถึง "คำพิพากษาของศาลใดก็ได้ที่มีคำพิพากษาเช่นนั้น" ซึ่งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ในคำวินิจฉัยที่ 1/2529 ด้วยเหตุผลที่ว่า คำพิพากษาที่ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแม้จะถือว่าเป็นคำพิพากษาในทางแพ่ง แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาในคดีความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่มีโทษทางอาญา ดังนั้น จึงมีผลตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาคดีนั้นในศาลโดยเปิดเผยเป็นต้นไป¹⁴ และผลของคำพิพากษาดังกล่าวจะมีผลผูกพันนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาจนถึงวันที่คำพิพากษานั้นถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไข กลับ หรืองดเสีย ถ้าหากมี¹⁵ นอกจากนั้น ในรัฐธรรมนูญเพียงบัญญัติว่า "อยู่ในระหว่างเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา" เท่านั้น มิได้บัญญัติว่า ต้องเป็นคำพิพากษาถึงที่สุด ทั้ง ๆ ที่อาจบัญญัติได้

¹³ "คำพิพากษาศาลจังหวัดขอนแก่น ที่ 752/2529," วารสารกฎหมาย (ธันวาคม 2529 - มีนาคม 2530): 188-192.

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 188.

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 145.

ดังนั้น แสดงว่า รัฐธรรมนูญไม่ประสงค์จะให้ เป็นคำพิพากษาถึงที่สุด อนึ่ง หากต่อมาภายหลังได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ยืนตาม ศาลชั้นต้นแล้ว คำพิพากษาถึงที่สุดในคดีดังกล่าวก็จะมีผลย้อนไปถึงวันที่ศาลชั้นต้นได้ พิพากษา^{1๑}

แต่อย่างไรก็ตาม ความเห็นในแนวทางที่สองนั้นเป็นความเห็น ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ใช้ในการวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายแคว้ว นรปติ ซึ่งในขณะสมัครรับเลือกตั้งได้มีคำพิพากษาของศาลจังหวัดขอนแก่นให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแต่เนื่องจากศาลเห็นตามแนวทางที่หนึ่งว่า คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด จึงมี คำสั่งว่า นายแคว้วยังไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง นายแคว้วจึงสมัคร รับเลือกตั้งและได้รับการเลือกตั้ง ต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาถึงที่สุดยืนตามศาลชั้นต้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายแคว้ว เมื่อมีผู้ร้อง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงได้วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของนายแคว้วสิ้นสุดลงโดยอาศัยหลักวินิจฉัยในแนวทาง ที่สอง นายแคว้วจึงสิ้นสุดสมาชิกภาพ แต่ต่อมาศาลจังหวัดขอนแก่นได้วินิจฉัยคดีที่ เกี่ยวกับสมาชิกภาพของนายแคว้วในคดีอื่น และก็ยังยืนยันในเหตุผลการวินิจฉัยตาม แนวทางที่หนึ่งอีก (คำพิพากษาของศาลจังหวัดขอนแก่น ที่ 752/2529) ดังนั้น จึงยังไม่อาจสรุปได้แน่นอนว่า คำว่า "โดยคำพิพากษา" มีความหมายอย่างไร แต่สำหรับผู้วิจัยแล้ว เห็นว่า ความเห็นในแนวทางแรกน่าจะมีเหตุผลมากกว่า เพราะการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษานั้น เป็นการจำกัดสิทธิทางการเมือง ของบุคคลอย่างรุนแรง ซึ่งการที่จะบังคับให้เกิดผลในการจำกัดสิทธิอย่างเด็ดขาด จะต้องเริ่มขึ้นเมื่อกระบวนการต่าง ๆ ถึงที่สุดแล้วเท่านั้น (res judicata)

^{1๑} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รวมคำวินิจฉัยของคณะตุลาการ รัฐธรรมนูญ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2533), หน้า 63-70.

หากยังไม่ถึงที่สุดก็ยอมไม่ทราบแน่ชัดว่าบุคคลดังกล่าวผิดหรือไม่ผิดและต้องรับโทษหรือไม่อย่างไร การจำกัดสิทธิของบุคคลเอาไว้ก่อนยอมไม่ถูกต้อง ดังนั้น จึงน่าจะถือว่าการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษาย่อมมิได้ก็ต่อเมื่อคำพิพากษาดังกล่าวถึงที่สุดแล้วเท่านั้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในปัจจุบันมีการเลือกตั้งตามกฎหมายอื่น นอกเหนือไปจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 อีกหลายฉบับ และผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายทั้งหลายนั้น ต่างก็เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามในเรื่องนี้เช่นเดียวกันทั้งสิ้น ดังนั้น จึงเป็นการยุ่งยากที่จะทราบว่าผู้ใดถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแล้วหรือไม่ กระทรวงมหาดไทยจึงต้องจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้อยู่ระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ ให้จังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ เทศบาล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้ตรวจสอบเมื่อมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น¹⁷ โดยในทะเบียนรายชื่อดังกล่าว จะแสดงชื่อของผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด แสดงประเภทของการเลือกตั้งที่ผู้นั้นได้กระทำความผิด ความผิดที่ได้กระทำ วันเดือนปีที่มีคำพิพากษา ระยะเวลาที่ถูกเพิกถอนสิทธิ และวันที่พ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิ¹⁸ แต่อย่างไรก็ตามกระทรวงมหาดไทยก็ได้มีคำสั่งให้คัดรายชื่อบุคคลดังกล่าวลงในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งไว้ก่อน หากในวันใช้สิทธิ บุคคลดังกล่าวพ้นสภาพไม่มีลักษณะต้องห้ามก็สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งหรือ

¹⁷ กระทรวงมหาดไทย, "หนังสือ ด่วนที่สุด ที่ มท 1403/ว 1089," 8 กรกฎาคม 2534.

¹⁸ กรมการปกครอง, หนังสือสั่งการและข้อหารือเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกและผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2535, หน้า 26-30.

สมัครรับเลือกตั้งได้^{1๐}

ในทางปฏิบัติในปัจจุบัน หากผู้ใดต้องคำพิพากษาแม้จะยังไม่ถึงที่สุดให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง บุคคลนั้นย่อมมีลักษณะต้องห้ามไม่สามารถใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งว่าบุคคลนั้นมีใช้ผู้มีลักษณะต้องห้าม เมื่อศาลมีคำสั่งเช่นนั้นเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องได้ หากผู้นั้นได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็เป็นเรื่องที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยต่อไป เพราะผู้ที่ได้สมาชิกภาพแล้วนั้น การสิ้นสุดของสมาชิกภาพจะเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

การต้องคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ได้กำหนดให้สมาชิกรัฐสภาต้องไม่เป็นผู้ถูกจำคุกโดยคำพิพากษา

สำหรับสมาชิกวุฒิสภานั้น สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาจะสิ้นสุดลงเมื่อถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ^{2๐}

สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ในขั้นตอนการใช้สิทธิรับเลือกตั้งผู้สมัครที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลจะไม่มีสิทธิ

^{1๐} กระทรวงมหาดไทย, "วิทยุ ด่วนที่สุด ที่ มท 0403/จ 234," 30 มกราคม 2535.

^{2๐} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534, มาตรา 97 (11).

สมัครรับเลือกตั้ง²¹ และเมื่อได้มีสมาชิกภาพแล้ว สมาชิกภาพของบุคคลดังกล่าว จะสิ้นสุดลงเมื่อถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ²²

ก่อนการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกรัฐสภา ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ควรจะเป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้อิทธิพลหรือการควบคุมของบุคคลอื่น ซึ่งการต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลนั้น ก็จะมีลักษณะเป็นการอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของบุคคลอื่น²³

คำว่า "ต้องคำพิพากษาให้จำคุก" หมายความว่า ศาลได้พิพากษาให้จำคุก ไม่ว่าจะบุคคลนั้น ๆ จะถูกจำคุกจริง หรือรอการลงอาญา หรือได้รับพระราชทานอภัยโทษ และแม้จะเป็นคดีอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ฎีกา เพราะต้องถือว่าคำพิพากษานั้นถูกต้องจนกว่าศาลสูงจะเปลี่ยนแปลง ส่วนกรณีที่ศาลยกโทษจำคุกนั้นไม่ถือว่าต้องคำพิพากษาให้จำคุก²⁴ นอกจากนั้น แม้ในคดีเรื่องเดียวกันจำเลยหลายคน อาจได้รับผลจากคำพิพากษา ซึ่งให้ลงโทษจำคุกในคดีนั้นต่างกัน เช่น บางคนถูกจำคุก บางคนยังไม่ถูกจำคุกเพราะรอการลงอาญา หรือบางคนไม่ถูกจำคุกเพราะได้รับพระราชทานอภัยโทษ บุคคลดังกล่าวย่อมเป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกในคดีนั้นทั้งสิ้น²⁵

²¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 107 (5).

²² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 114 (11).

²³ หยุต แสงอุทัย, หลักกรรมและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2513), หน้า 440.

²⁴ หยุต แสงอุทัย, ขุมนุมกฎหมายเลือกตั้ง, หน้า 14.

²⁵ กระทรวงมหาดไทย, "หนังสือ ด่วนมาก ที่ 11/2495," 12 มกราคม 2495, อ้างใน หยุต แสงอุทัย, ขุมนุมกฎหมายเลือกตั้ง, หน้า 125-126.

ส่วนคำว่า "ถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล" นั้น หมายความว่าถึง ผู้ต้อง
ถูกคุมขังอยู่ตามอำนาจศาล คือ อาจเป็นผู้ต้องคุมขังระหว่างสอบสวนตามอำนาจ
ศาล ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ตลอดจนผู้ที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษ
จำคุก ไม่ว่าจะคดีถึงที่สุดแล้วหรือไม่²⁶

เมื่อเป็นดังนี้แล้ว คำว่า "ต้องคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขังอยู่
โดยหมายของศาล" นั้น คือ ผู้ที่ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขัง
อยู่ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าคดีได้ถึงที่สุดแล้วหรือไม่ และสำหรับผู้ที่ถูกคุมขัง
โดยหมายของศาลระหว่างพิจารณาย่อมสมัครรับเลือกตั้งได้เพราะแม้จะเป็นการ
คุมขังตามอำนาจของศาล แต่ในขั้นนี้ศาลยังมีได้มีโอกาสสืบสวนข้อเท็จจริงที่เป็น
รายละเอียด เมื่อโจทก์แสดงเหตุผลพอฟังได้ ศาลก็จำต้องคุมขังจำเลยไว้ต่อไป
เท่านั้น บุคคลดังกล่าวจึงยังคงมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอยู่ แต่สำหรับกรณีของบุคคล
ที่ถูกคุมขังอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน บุคคลดังกล่าวก็ยังมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอยู่
และเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่คุมขังบุคคลเช่นว่านี้จะต้องให้โอกาสแก่เขาที่จะ
มาใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง²⁷ ซึ่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเลือกตั้งของหลาย
ประเทศห้ามบุคคลดังกล่าวสมัครรับเลือกตั้ง แต่ในบางประเทศแม้จะไม่ยอมให้
บุคคลดังกล่าวใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ยอมให้สมัครรับเลือกตั้งได้ เพราะเห็นว่าเมื่อ
สมัครรับเลือกตั้งแล้วกว่าจะมีการเลือกตั้งก็เป็นระยะเวลาอันนานจนผู้ต้องคุมขัง
อาจได้รับการปลดปล่อยแล้วก็ได้²⁸ มีข้อสังเกตว่า กรณีนี้แม้จะเป็นความผิดอัน

²⁶ หยุด แสงอุทัย, ชุมนุมกฎหมายเลือกตั้ง, หน้า 32.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33-35.

²⁸ สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย, หลักเกณฑ์ทั่วไปในการเลือกตั้ง,
หน้า 199.

ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ แต่หากผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้ถูกจำคุก และถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลก็ถือว่าผู้นั้นไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเช่นกัน

แต่ในเรื่องของผู้ที่มีสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภาแล้วนั้น สมาชิกภาพของบุคคลดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษเท่านั้น จะเห็นได้ว่ามีข้อแตกต่างกันคือ จะต้องมีความพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แต่ไม่ใช่ในกรณีที่เกิดจากความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ คือ หากเป็นความผิดอันกระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ แม้จะมีความพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก สมาชิกภาพของผู้นั้นก็มิได้สิ้นสุดลง แต่มีข้อสังเกตว่า กรณีที่ศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดหลายบท เช่น ประท้วงร้ายต่อทรัพย์สินและฆ่าคนตายโดยประมาท ในฐานะที่เป็นบทที่มีโทษหนักกว่า ก็ถือว่าสมาชิกภาพของผู้นั้นสิ้นสุดลง²⁰

การเคยมีประวัติมัวหมอง

สมาชิกรัฐสภานั้นจะต้องเป็นผู้ที่ประชาชนมีความศรัทธา หมายความว่า จะต้องเป็นผู้มีความประพฤติดีพร้อมทุกด้านปราศจากมลทินมัวหมอง จึงจะเป็นผู้ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชน (Public office is a public trust)²⁰ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดให้ผู้ที่เคยมีประวัติมัวหมองในเรื่อง และลักษณะต่าง ๆ เป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นสมาชิกรัฐสภา

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45-6.

³⁰ อมร รักษาสิทธิ์, "การยึดทรัพย์สินนิกการเมืองจากทัศนคติทางการเมืองและรัฐศาสตร์," วารสารนิติศาสตร์ 23 (มิถุนายน 2536): 310-311.

ในส่วนของสมาชิกวุฒิสภานั้นจะต้องไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่าทุจริตต่อหน้าที่³¹ หรือเคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ หรือเคยถูกวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ เพราะเป็นผู้กระทำการหรือมีพฤติการณ์อันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือมีลักษณะเป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐหรือเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ตามมาตรา 92) หรือเคยถูกหรือถูกคณะกรรมการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย (ตามมาตรา 91) ให้พ้นจากสมาชิกภาพ เพราะมีกรณีปรากฏหลักฐานน่าเชื่อถือได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยใช้อำมิสสินจ้างไม่ว่าด้วยวิธีใด เพื่อให้ตนได้รับเลือกตั้ง³² หากมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภานั้นย่อมสิ้นสุดลง

ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะมีการกำหนดเรื่องการสิ้นสมาชิกภาพไว้เช่นเดียวกับของสมาชิกวุฒิสภาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ในขั้นตอนการสมัครรับเลือกตั้งผู้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งยังจะต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมาไม่ถึง 5 ปี ในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาทอีกด้วย³³

³¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534, มาตรา 97 (7).

³² เรื่องเดียวกัน.

³³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 107 (6).

1. เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมา
ยังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

หมายความว่า เป็นผู้ที่ได้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกตามความหมายของ
คำว่า "ต้องคำพิพากษาให้จำคุก" ตามที่ได้เคยอธิบายมาแล้ว และในคำพิพากษา
นั้นกำหนดให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป ซึ่งคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกดังกล่าวมิได้ระบุ
ว่าเป็นคำพิพากษาให้จำคุกของศาลในประเทศใด แต่เนื่องจากการกำหนดเรื่องนี้
ไว้เป็นลักษณะต้องห้ามมีเหตุผลมาจากการห้ามบุคคลที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม
ดังนั้น เมื่อบุคคลดังกล่าวไปประพฤติเช่นนั้นในต่างประเทศ หากแต่ยังกำหนดให้
ถือเอาเฉพาะการถูกจำคุกในประเทศ ก็จะเกิดการลักลั่นไม่เป็นธรรม และได้
ขัดกับเหตุผล จึงต้องหมายรวมทั้งการถูกจำคุกในประเทศไทย และการถูกจำคุก
ในต่างประเทศด้วย³⁴ แต่อย่างไรก็ตามก็มีเหตุผลที่แย้งการตีความขยายความ
ในกรณีนี้คืออาจเป็นการตีความขัดต่อหลักกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยของรัฐ
เพราะรัฐหนึ่งรัฐใดย่อมใช้อำนาจอธิปไตยได้ภายในเขตอำนาจของรัฐตนเท่านั้น
การจะยอมรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศต้องเข้าใจลักษณะของความผิด
และการลงโทษเสียก่อน เท่าที่เป็นมาการยอมรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ
จะระบุไว้แจ้งชัดโดยกฎหมาย ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา ก็มีบัญญัติให้ยอมรับคำพิพากษา
คดีอาญาของศาลต่างประเทศเพียงบางประเภทความผิดเท่านั้น³⁵ นอกจากนี้
หากตีความในลักษณะดังกล่าวยังเป็นการตีความไปในทางจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

³⁴ คณะกรรมการร่างกฎหมาย, "บันทึก เรื่อง ทารื้อบุคคลต้องห้าม
มิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ปัญหาการตีความ มาตรา
96 (5) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย," เรื่องเสรีจที่ 276/2535.

³⁵ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา, "บันทึกข้อสังเกตของเลขาธิการ
คณะกรรมการกฤษฎีกา," เรื่องเสรีจที่ 276/2535.

ซึ่งคำว่า "ศาล" ตามรัฐธรรมนูญสมควรหมายถึง ศาลตามกฎหมายไทยเท่านั้น³⁶ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้ว กระทรวงมหาดไทยถือว่า ผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกในต่างประเทศถือว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง³⁷ นอกจากนั้นแล้วคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไปดังกล่าวนั้น จะต้องพิจารณาประกอบกับการได้พ้นโทษยังไม่ถึง 5 ปี ในวันเลือกตั้งด้วย

แต่อย่างไรก็ตามกรณีดังกล่าวจะไม่นำมาใช้กับความผิดอันได้กระทำโดยประมาท คือ หากเป็นการกระทำความผิดโดยประมาทแล้ว แม้จะต้องโทษจำคุกมากมายนานเท่าใด หรือมีระยะเวลาการพ้นโทษมายังไม่ถึง 5 ปี ในวันเลือกตั้งก็ตามก็ไม่ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

มีข้อสังเกตว่า เคยมีคำสั่งของศาลที่สั่งไม่รับใบสมัครรับเลือกตั้งของผู้ซึ่งเคยต้องคำพิพากษาของศาลให้จำคุกแต่รอการลงอาญา โดยถือว่า มีลักษณะต้องห้าม และในขณะเดียวกันศาลอีกศาลหนึ่งได้มีคำสั่งเป็นทำนองว่าผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษจำคุก ต้องได้รับโทษจำคุกอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้ซึ่งเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกแต่รอการลงอาญา ถือว่าไม่มีลักษณะต้องห้าม จึงมีคำสั่งให้รับใบสมัคร การที่ศาลมีคำสั่งชัดเจนนั้น เป็นเรื่องที่ศาลแต่ละศาลมีอำนาจที่จะกระทำได้ เพราะการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกำหนดนั้น ดังนั้น หากให้รัฐธรรมนูญยังมีข้อความคลุมเครือ ซึ่งทำให้ศาลต้องอาศัยการตีความกฎหมาย ก็สมควรที่จะแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว³⁸

³⁶ กรมอัยการ, "หนังสือ ที่ มท 1002/9660," 20 กันยายน 2525.

³⁷ กองทัพบกศึกษา กระทรวงมหาดไทย, "บันทึก เรื่อง สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร," 26 พฤศจิกายน 2525.

³⁸ คณะกรรมการกฤษฎีกา, "บันทึก เรื่อง คำสั่งศาลเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร," เรื่องเสรีจที่ 15/2495.

2. เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของ
รัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ

ในกรณีนี้เป็นเรื่องในทางวินัย ซึ่งในทางราชการนั้นจะมีกฎหมาย
ว่าด้วยวินัยราชการอยู่หลายฉบับ ซึ่งอาจจะมีบทบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการต่าง ๆ เช่น ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.
2535 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 และระเบียบ
ข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 หรือจะอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยต่าง ๆ
เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 พระราชบัญญัติวินัยตำรวจ พ.ศ.
2477 หรือพระราชบัญญัติวินัยข้าราชการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2482³⁰ ซึ่งโทษให้
ออก ปลดออก หรือไล่ออก ที่จะถือว่าทำให้มีลักษณะต้องห้ามไม่สามารถเป็นสมาชิก
รัฐสภาได้นั้น จะต้องเคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออก เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือ
ถือว่าทุจริตต่อหน้าที่ เช่น การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ
เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้ หรืออาจมีลักษณะอื่น ๆ ตามที่
บัญญัติไว้ในกฎหมายของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง

3. เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของ
แผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

ในกรณีนี้ หมายถึง ต้องมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลเท่านั้น
มิใช่เป็นคำวินิจฉัยหรือคำสั่งชี้ขาดของหน่วยงานอื่น ซึ่งในปัจจุบันจะอยู่ในความหมาย
ของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 ที่ว่า "ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน สมาชิก
สภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียก รับ

³⁰ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิทยาการจัดการ, หลัก
กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการไทย หน่วยที่ 1-8, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530), หน้า 355-365.

หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ถึง 20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 2,000 บาท ถึง 40,000 บาท หรือประหารชีวิต"

4. เศษฎกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา 92

หมายความว่า เศษฎกวุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร มีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพเนื่องจากกระทำการหรือมีพฤติกรรมอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือมีลักษณะเป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ หรือเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา 92 จะเห็นได้ว่าในเรื่องนี้จะมีความหมายกว้างมาก เพราะการกระทำและพฤติกรรมที่เป็นเหตุให้สมาชิกผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพ ไม่จำเป็นจะต้องมีคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินว่าบุคคลนั้นมีความผิดในกรณีใด ๆ มาประกอบด้วย เป็นแต่เพียงว่าหากสมาชิกของสภาที่ผู้นั้นมีสมาชิกภาพอยู่ลงมติวินิจฉัยว่าสมควรให้ผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพ สมาชิกภาพของผู้นั้นย่อมสิ้นสุดลง แต่อย่างไรก็ตาม องค์มติที่จะทำให้ผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา 92 จะต้องมิฉะนั้นเสี่ยงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ซึ่งมีจำนวนมาก จึงอาจเป็นหลักประกันได้ว่าหากมีการลงมติเช่นว่านี้จริง ย่อมเกิดจากเหตุผลอันสมควร

5. เศษฎกหรือถูกคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา 91 ให้พ้นจากสมาชิกภาพ เพราะมีกรณีปรากฏหลักฐานน่าเชื่อถือได้ว่า เป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยใช้อำิสสินจ้าง ไม่ว่าโดยวิธีใด เพื่อให้ตนได้รับเลือกตั้ง

ในกรณีนี้เป็นลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ซึ่งเมื่อนิยามแล้วพบว่ากรณีที่น่าจะเกิดขึ้นก็คือ กรณี

ที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เนื่องจากเหตุที่ตนได้ใช้อำนาจสั่งจ้าง ทำให้ตนได้รับเลือกตั้ง (มาตรา 114 (11)) จากนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎรได้เข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกให้ส่งคำร้องขอไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของผู้นั้นสิ้นสุดลง ทั้งนี้ เป็นไปตามขั้นตอนของมาตรา 91 และหากสมาชิกภาพของผู้นั้นสิ้นสุดลงตามกรณีนี้แล้ว ผู้นั้นจะไม่สามารถใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า ลักษณะต้องห้ามตาม 1. 2. 3. นั้น จะต้องพิจารณาด้วยว่าบุคคลดังกล่าวได้รับผลดีจากกฎหมายนิรโทษกรรม กฎหมายอภัยโทษ หรือกฎหมายล้างมลทินโทษหรือไม่ กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการนิรโทษกรรม กฎหมายอภัยโทษ หรือผู้นั้นไม่เคยกระทำความผิด หรือไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด เช่นนั้นมาก่อน แต่ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษ กฎหมายยังถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด และต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ ส่วนผู้ที่ได้รับการล้างมลทินโทษจะถือว่ามิได้เคยถูกพิพากษาลงโทษในความผิดนั้น ๆ มาก่อน ดังนั้น การนิรโทษกรรมและการล้างมลทินโทษทำให้ได้สิทธิที่สูญเสียเนื่องจากคำพิพากษาลงโทษกลับคืนมา แต่การอภัยโทษยังถือว่ามีความผิดตามคำพิพากษาของศาล หากคำพิพากษาของศาลทำให้ผู้นั้นถูกตัดสิทธิบางอย่าง การอภัยโทษก็ไม่ทำให้ผู้นั้นได้รับสิทธิกลับคืนมา เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว หากบุคคลที่มีลักษณะต้องห้าม ตามข้อ 1. 2. หรือ 3. นั้น ได้รับการนิรโทษกรรม หรือล้างมลทินโทษ ผู้นั้นย่อมได้รับสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งกลับคืนมา และต้องถือว่าไม่เคยมีประวัติหมอง⁴⁰ ส่วนลักษณะต้องห้าม

⁴⁰ สุรพล คงลาภ, "นิรโทษกรรม: ศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขและผลทางกฎหมาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 21-38.

ตาม 4. และ 5. นั้น เป็นลักษณะต้องห้ามที่เป็นเรื่องของการมีมติโดยเสียงส่วนใหญ่ หรือเป็นการวินิจฉัยโดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มิได้มีลักษณะเป็น "โทษ" เช่นเดียวกับคำพิพากษาจึงไม่อาจมีการนิรโทษกรรม อภัยโทษ หรือล้างมลทินโทษได้

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้สามารถสรุปได้ว่า ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดมาตรฐานในทางคุณภาพและความสุจริตของผู้ที่จะเป็นสมาชิกรัฐสภาไว้ อย่างกว้างขวาง การเสื่อมความประพฤติถึงขนาดและมีโทษจำคุกนั้น ถือเป็นลักษณะต้องห้ามประการสำคัญ นอกจากนั้น หากผู้ใดมีพฤติการณ์ที่แสดงว่าทุจริตต่อหน้าที่ เพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน หรือทุจริตในการเลือกตั้ง แม้จะมีคำพิพากษาของศาลตัดสินว่ามีความผิด ก็อาจถือว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามด้วยเหตุนี้ได้